

доповідь перша

ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ТА ПАНДЕМІЯ КОРОНАВІРУСУ COVID-19

Міжнародна експертна група за мирне, справедливе та інклюзивне суспільство (The Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies) отримує щедру фінансову підтримку для своєї діяльності за програмою «Правосуддя для всіх» (Justice for All) від Міністерства закордонних справ Нідерландів та Фонду Ч.С.Мотта.

Ця робота ліцензується за міжнародною ліцензією Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>. Відповідно до ліцензії Creative Commons Attribution, ви можете безкоштовно копіювати, поширювати, передавати та адаптувати цю роботу, в тому числі для комерційних цілей, доки буде вказано атрибуцію та внесені будь-які зміни.

При цитуванні прохання зазначати: Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies, *Justice in a Pandemic - Briefing One: Justice for All and the Public Health Emergency* (New York: Center on International Cooperation, 2020). Available at <https://www.justice.sdg16.plus/>

Правосуддя і пандемія – Доповідь перша

ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ТА ПАНДЕМІЯ КОРОНАВІРУСУ COVID-19

Провідні співавтори

Девід Стівен, старший науковий співробітник, Center on International Cooperation

Маайке де Ланген, керівник програми Pathfinders for Justice, Center on International Cooperation

Сем Мюллер, генеральний директор, HiIL

Марк Уестон, незалежний автор, дослідник та консультант

Співавтори

Абдулла Аль Маджид, Ебігейл Мой, Адна Крамехіч-Оутс, Едріен Ді Джованні, Алехандро Понсе, Аліса Хіменес, Еллісон Мейнард-Гібсон, Ентоні Тріоло, Аріана Ліппі, Коко Леммерс, Дієго Гарсія Саян, Джордже Джорджевіч, Едді Гартман, Елізабет Андерсен, Джіллліан Гедфілд, Густаво Мауріно, Генні Мегаллі, Джені Клюгмен, Дженіфер Девідсон, Хуан Ботеро, Калтум Кенну, Каріна Герлах, Крістен Хоуп, Крістіна Сіміон, Лі Заморе, Леоні Келенере, Лів Тьоррес, Маха Джвеед, Мамаду Конате, Марія Нюстедт, Макр Бір, Метью Барнетт, Метью Хармен, Майкл Уоррен, Пабло де Грейфф, Пейдж Артур, Пітер Чепмен, Рейчел Локі, Родрі Уїльямс, Сабріна Махтані, Салах аль-Башир, Сара Госсейн, Сара Лонг, Сонг Санг Х'юн, Стейсі Крем, Самайя Іслам, Татьяна Теплова, Тед Пікконе, Тревор Фарроу і Заза Наморадзе.

Консультанти

Апарна Басньят,^{*} Кеті Томпсон,^{*} Маріке Верда,^{**} Маріанн Пітерс^{***}

Український переклад

Євген Полтенко, Мережа правового розвитку

З подякою Алексу Евансу, який допоміг розробити загальний план, на котрий спирається ця доповідь.

^{*} Висловлені погляди не обов'язково співпадають з позицією Організації Об'єднаних Націй включно з Програмою розвитку ООН чи країн-членів ООН.

^{**} Цей документ був розроблений за підтримки Міністерства закордонних справ Нідерландів. Висловлені погляди не обов'язково виражають офіційну позицію Нідерландів.

Вступ

Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 є безпрецедентною глобальною надзвичайною ситуацією. Це не лише криза здоров'я, а й криза прав людини. Співробітники сфери доступу до правосуддя стикаються з серйозними загрозами під час розробки, впровадження та застосування нових заходів щодо запобігання поширенню інфекції.

Заходи, що підвищують ризик порушень прав людини, можуть підірвати довіру в той момент, коли системі правосуддя є найбільш потрібною для підтримки довіри громадськості.

На щастя чи на біду, система правосуддя та її представники перебувають на «передовій» боротьби із цією пандемією. Якщо ми знайдемо правильні і адекватні відповіді на актуальні виклики, людство зможе ефективніше й справедливніше протистояти пандемії.

Це створить основи для перезавантаження та відновлення. Якщо ми помилились, без перебільшення можна сказати, люди можуть загинути марно.

У звіті "Справедливість для всіх", опублікованому минулого року, Спеціальна група з питань правосуддя зазначила, що 1.5 мільярда людей зазнають проблем із доступом до правосуддя, які вони не змогли вирішити. Зараз, як і перед пандемією, маргіналізовані групи населення, яким бракує доступу до послуг правосуддя, стикаються з найвищими ризиками, як і вразливі групи. Пандемія збільшує розрив у доступі до правосуддя, значно загострюючи ті проблеми, яких зазнає велика кількість людей, у той же час зменшуючи здатність суб'єктів системи правосуддя реагувати адекватно на ці виклики.

Ця доповідь окреслює ті найактуальніші виклики, які надзвичайна ситуація для охорони здоров'я ставить перед лідерами системи правосуддя, та пропонує сім напрямів для невідкладних заходів, оскільки поширення інфекції продовжується. Незабаром готується публікація другої доповіді щодо визначення ролі системи правосуддя у подоланні економічної кризи та у сприянні економічному відновленню, а також у побудові згуртованості та надії на кращий світ.

У галузі охорони здоров'я ми спостерігаємо масштабні глобальні зусилля, люди об'єднуються для спільної відповіді на загрозу пандемії. Можна згадати безпрецедентне міжнародне співробітництво, глобальні зусилля із пошуку ліків та вакцини, інтенсивний міжнародний обмін досвідом та навчання серед медичних працівників.

Ця доповідь теж є плодом колективних зусиль. Але це лише початок. Ця доповідь є також закликом до всієї глобальної спільноти сфери доступу до правосуддя об'єднатись, щоб допомогти країнам, які знаходяться під надзвичайним кризовим тиском, щоб цей тиск полегшити.

Ми закликаємо всіх, хто працює для правосуддя – на глобальному, національному чи місцевому рівнях; в уряді, у громадському чи приватному секторі – об'єднатися для вирішення проблем доступу до правосуддя, які створює пандемія, запобігти виникненню несправедливості та використовувати справедливість як платформу для того, щоб люди відігравали якомога повну і змістовну роль у суспільному та економічному житті.

Хіна Джілані

Віллі Мутунга

Єрун Увеханд

Хіна Джілані є учасницею міжнародної групи незалежних лідерів, яка була створена Нельсоном Манделою та працює у сфері захисту миру та прав людини. Правозахисниця з Пакистану, співголова Спеціальної групи з питань правосуддя.

Віллі Мутунга, президент Верховного Суду Кенії 2011-2016. Зараз створює організацію колишніх суддів під егідою парламенту Кенії. Також є одним із співзасновників Групи лідерства у правосудді (Justice Leadership Group).

Єрун Увеханд, старший міжнародний партнер у дослідницькій організації Clifford Chance. Clifford Chance та HiiL співпрацюють у питаннях масштабування правових інновацій зі спеціальним фокусом на країнах Африки.

Ключові повідомлення

Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 спричинила глобальну надзвичайну ситуацію, що характеризується багатьма вимірами:

Криза у сфері **громадського здоров'я** спричинила хвилю захворювань та смертності у всіх країнах.

Економічна та фінансова кризи, безробіття завдали шкоди мільярдам людей, особливо тим, хто й до цього був вразливим та слабким.

Політичні, соціальні та культурні негаразди трансформують суспільство, посилюючи насильство та незахищеність, що матиме негативний вплив як у нестабільних та вражених конфліктами країнах, так і у досі стабільних.

Система правосуддя є життєво важливою для реагування на пандемію COVID-19 та пом'якшення її найгірших наслідків. Але для їх ефективної роботи потрібно вирішити багато проблем.

Виклики у сфері доступу до правосуддя

Надзвичайні постанови, закони, стани та директиви приймаються поспішно. Ці карантинні заходи підвищують ризики незахищеності, злочинності, насильства на ґендерній основі та домашнього насильства та порушення прав людини.

Уряди можуть використовувати ці обмеження, щоб посилити власну владу. Громадськість попереджає про зловживання з боку інституцій системи правосуддя, у яких мало часу для підготовки до впровадження.

Економічні наслідки пандемії збільшать навантаження на систему правосуддя. Втрата робочих місць та закриття підприємств знижують фізичний та психологічний добробут, збільшують випадки виселення, заборгованості, втрату доступу до медичних чи інших послуг.

Мігранти, ув'язнені, жінки, діти та маргіналізовані групи вже стикаються з найбільшим ризиком несправедливості. Пандемія робить їх більш вразливими. Держави можуть стати нестабільними, оскільки їхні системи охорони здоров'я, правосуддя та інші перенавантажені, а їхня економіка руйнується. Це загрожує перетворитися на серйозну перешкоду для просування на шляху до бачення доступу до правосуддя для всіх, визначеного Глобальним порядком денним сталого розвитку до 2030 року.¹

Ефективне правове реагування здатне зупинити негативний вплив пандемії. Співробітники системи правосуддя перебувають на «передовій» цієї боротьби та реагують на небезпеку. Багато інституцій правосуддя вже борються за саму можливість функціонувати, оскільки все більша кількість їх співробітників змушені полишити цю роботу.

Але, як зазначає Генеральний секретар ООН, серйозність загроз, з якими стикається світ, не повинна заважати нам скористатися цим «переломним моментом для інвестицій у критично важливі державні послуги та глобальні суспільні блага»²

Ефективне реагування системи правосуддя

Підходи до правосуддя, орієнтовані на людей, потрібні зараз як ніколи. Вони допоможуть суспільству впоратися з інституційними, соціальними та економічними наслідками цієї пандемії.

Поновлені зобов'язання для досягнення справедливості для всіх здатні запобігти подальшому виключенню маргіналізованих груп. Це можливість посилення наших зобов'язання у дотриманні прав людини, включаючи право на здоров'я та забезпечення усім людям рівноправний доступ до економічних можливостей, соціального захисту та державних послуг.

Задля цього необхідні невідкладні дії лідерів системи правосуддя за такими напрямками:

Справедливе впровадження надзвичайних заходів

через незалежну перевірку на адекватність нових заходів та притягнення політичних лідерів до відповідальності за зловживання, через запровадження гарантій для спільнот, що є найбільш вразливими, через заохочення й підтримку інституцій системи правосуддя до співпраці з громадами, дотримання прав людини.

Захист людей від насильства, орієнтуючись на ті гарячі точки, де зростає незахищеність, інвестуючи у правову допомогу та у проактивну допомогу жертвам жорстокого поводження, а також створюючи безпечні простори для людей, яким загрожує гендерне та домашнє насильство.

Залучення людей до партнерства, через інституції, які обізнані з правовими проблемами громад та заставляють владу бути підзвітною, а також співпрацюючи з лідерами громад та низовими ініціативами для подолання несправедливості та обмеження впливу пандемії на повсякденне життя людей.

Мінімізація необхідності звернення до формальної системи правосуддя шляхом обмеження надання послуг до критично необхідного мінімуму, звільнення в'язнів, якщо це можливо, припинення затримання за дрібні правопорушення, запобігання виселенням та перенесення нетермінових цивільних справ.

Розвиток інновацій та раціональних підходів у роботі, вирішуючи справи в режимі он-лайн або телефоном, а не у судових залах, а також підтримуючи низових та інших надавачів послуг правосуддя для їх дистанційного надання.

Захист тих, хто на "передовій" надання послуг правосуддя, допомагаючи їм залишатися здоровими, віддаючи їм пріоритет при проходженні тестів на захворювання, надаючи їм консультаційну підтримку, захищаючи їх від насильства, зберігаючи оплату їх праці та дотримання їх трудових прав.

Готовність до наступних фаз стримування хвороби, шляхом забезпечення того, що нові стратегії спостереження та тестування відповідають стандартам прав людини, моніторингу їх впровадження та зміцнення інституційної спроможності щодо виявлення та реагування на нові правові проблеми.

- 1 Справедливе впровадження надзвичайних заходів
- 2 Захист людей від насильства
- 3 Залучення людей до партнерства
- 4 Мінімізація необхідності звернення до формальної системи правосуддя
- 5 Розвиток інновацій та раціональних підходів у роботі
- 6 Захист тих, хто на "передовій" надання послуг правосуддя
- 7 Готовність до наступних фаз стримування хвороби

UN Photo/Marco Castro

Ця криза рухається із блискавичною швидкістю. Для ефективної роботи лідерам системи правосуддя необхідний своєчасний доступ до відповідних даних та доказів щодо впливу COVID-19 на доступ до правосуддя та відповідей на них, а також доказів про найкращі способи подолання цих наслідків. Вони мають стати більш гнучкими і усунути перешкоди для інновацій, адаптувати фінансування у відповідність до нових реалій, використовувати різноманітність провайдерів послуг доступу до правосуддя.

Глобальні партнери можуть підтримувати дії на національних та місцевих рівнях, проводячи дослідження проблем, що виникають, поширюючи моделі надання послуг доступу до правосуддя та правової допомоги через Інтернет, розвиваючи мережу з розробки стратегій для подолання проблем у доступі людей до правосуддя в контексті пандемії, інвестуючи у системи правосуддя з недостатнім ресурсним забезпеченням, надаючи стратегічні поради та технічну підтримку, створюючи віртуальний форум, де лідери системи правосуддя можуть обмінятися досвідом та знаннями.³

У той час як пандемія вже стала джерелом зростаючої несправедливості, наша адекватна відповідь на неї може забезпечити платформу для побудови більш справедливих суспільств. Підтвержені зобов'язання щодо забезпечення правосуддя, орієнтованого на людей, дадуть змогу суспільству зміцнити ту основу, на якій воно зможе перебудуватися та відновитись.

Вступ

У звіті «Доступ до правосуддя для всіх» спеціальна експертна група з питань доступу до правосуддя виклала бачення трансформації амбіцій та сталих зусиль, що необхідні для забезпечення доступу до правосуддя мільярдів людей.⁴

Цей звіт закликав до впровадження орієнтованого на людей підходу до правосуддя, який вирішує правові проблеми, запобігає виникненню несправедливості, а також використовує формальні та неформальні системи правосуддя для створення можливостей людям повноцінно брати участь у суспільно-економічному житті.

У світі, охопленому смертельною і швидкоплинною пандемією, уряди стрімко встановлюють безпрецедентні обмеження для повсякденного життя людей. Вони очікують, що системи правосуддя створять та впровадять нові правила, стануть фундаментом для вирішення суперечок та конфліктів, спричинених цими ж правилами.

Як результат, інституції та системи правосуддя просять взяти на себе безпрецедентні обов'язки. Те, як вони потрактують та виконають ці обов'язки, матиме вирішальний вплив на легітимність, стійкість та правомірність реагування суспільства на епідемію:

Ще до того, як COVID-19 почав поширюватися, 1,5 мільярди людей зазнали правових проблем кримінального, цивільного або адміністративного характеру, які вони не могли вирішити.⁵

Пандемія загострює цей дефіцит правосуддя через зростання кількості правових проблем, які виникають у зв'язку із втратою роботи та обмеженням пересування.

У той же час пандемія знижує спроможність системи правосуддя реагувати на потреби людей. Тому вкрай необхідний фокус на запобіганні виникненню несправедливості.

У найближчі місяці людство буде продовжувати стикатися зі зростаючими та непередбачуваними стресами. Якщо ми дозволимо несправедливості збільшуватись, тоді цей стресовий тиск буде наростати, живлячи ще більшу несправедливість.

Але застосування підходу до правосуддя, орієнтованого на людей, може спрямовувати справедливе та пропорційне виконання обмежень у сфері охорони здоров'я, закладаючи при цьому основи для формування стратегій «відновлення та перезавантаження», що допоможуть суспільству та економіці стати на ноги після завершення пандемії.

*

Надзвичайна ситуація COVID-19 має три взаємопов'язані виміри.⁶

Криза громадського здоров'я повністю завершиться лише широкомасштабною вакцинацією.⁷ Тим часом вдосконалені протоколи лікування - у поєднанні з масовим тестуванням та відстеженням - можуть швидше зменшити тиск на системи охорони здоров'я. Однак, навіть у кращому випадку, можна очікувати, що деякі надзвичайні заходи будуть вживатися ще впродовж двох років.⁸ Зараз усі країни стикаються з викликами, але ті країни, які до цього вже переживали конфлікти чи інші кризи, коротко- та довгострокові наслідки епідемії можуть бути ще більш згубними.⁹

✓ **Вирішити правові проблеми**

✓ **Запобігти правовим проблемам**

✓ **Створити можливості**

Пандемія вже спричинила **економічну та фінансову кризу, безробіття**, повні наслідки яких стануть зрозумілими не раніше ніж п'яти і більше років. Після безпрецедентного припинення економічної активності дуже ймовірними є масове безробіття та рецесія. Не ясно, чи вдасться у коротко- або середньостроковій перспективі застосувати надзвичайні заходи щодо пом'якшення економічних наслідків. Витрати на охорону здоров'я, зокрема на догляд за мільйонами хворих будуть високими. Вони призведуть до значного зростання національного боргу з перспективою зтяжнього періоду відновлення. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) прогнозує ризик чи не найбільшої глобальної економічної кризи з часу кризи 2008 року.¹⁰ Більші песимісти стверджують, що ми на порозі глобальної депресії, настільки ж важкою, як і в 1930-х роках.¹¹

Криза охорони здоров'я та економічна криза, в свою чергу, викликають **політичні, соціальні та культурні негаразди**, які впливатимуть на суспільство та міжнародний порядок протягом цілого покоління. Ці негаразди матимуть вплив від позитивного (популяризація віддаленої роботи, більша повага до працівників, які надають життєво важливі послуги, посилення міжнародного співробітництва та хвиля цифрових інновацій) до негативного (посилений державного нагляду, згорання громадянських свобод, колапс довіри до урядів та інституцій, а в гірших випадках - нові чи оновлені конфлікти та крах держав). Геополітична конкуренція та напруженість¹² можуть створювати додатковий тиск на міжнародну систему та перешкоджати необхідним співробітництву, колективному встановлення норм та транскордонній допомозі.

Майбутнє буде сильно відрізнятись від теперішнього - або від того майбутнього, яке передбачалося ще кілька місяців тому. У цей момент невизначеності необхідно прагнути до більш справедливого, більш стійкого та сталого світу, який керується баченням «нікого не залишати осторонь». Альтернативний сценарій може призвести до драматичної ерозії спроможності до колективних дій на всіх рівнях, від локального до глобального.

*

Системи та інституції правосуддя стикаються з безпрецедентними проблемами, які пов'язані з кожним із цих вимірів. Незважаючи на те, що криза громадського здоров'я в суспільстві є зараз найактуальнішою, глобальні партнери та національні суб'єкти повинні одночасно зосереджувати свою увагу на складових сталого відновлення.¹³

Економічна криза призведе до зростання попиту на правосуддя у тих сферах, які у звіті "Доступ до правосуддя для всіх" визначені як найпоширеніші проблеми у сфері правосуддя. Міжнародна спільнота повинна діяти на випередження для захисту системи правосуддя, визнаючи, що вона є частиною критичної національної інфраструктури кожної країни..

1-2 роки

Криза громадського здоров'я

5-10 років

Економічна та фінансова кризи, безробіття

Покоління чи довше

Політичні, соціальні та культурні негаразди

UN Photo/Evan Schneider

Правосуддя та справедливість будуть одними з тих критеріїв, за якими люди оцінюватимуть наслідки заходів для забезпечення громадського здоров'я та інших, які вживатимуться урядами. Правосуддя, орієнтоване на людей, повинно відігравати провідну роль у відновленні довіри та згуртованості, у пом'якшенні наслідків пандемії.

Зараз критично важливі, як ніколи, трансформація системи правосуддя, підтримка незалежності інституцій правосуддя, наближення послуг правосуддя до тих, хто їх найбільше потребує, сприяння конструктивній взаємодії між формальною системою та місцевими неформальними альтернативами, їх спрямування на подолання першопричин несправедливості, які залишають людей та суспільство вразливими до ширшого впливу пандемії.

Люди та громади по всьому світі волали про справедливість ще перед ударом пандемії. Надзвичайна ситуація у сфері громадського здоров'я та подальша економічна криза, безумовно, багатократно посилюють ці голоси.

*

Ця перша доповідь – «Доступ до правосуддя та пандемія коронавірусу COVID-19» - окреслює ті найактуальніші пріоритети, які надзвичайна ситуація у сфері громадського здоров'я ставлять перед лідерами системи правосуддя. Доповідь узагальнює ключові аспекти цього виклику та окреслює основні сфери для невідкладних дій та зусиль, щоб взяти під контроль пандемію.

Друга доповідь має окреслити те, як правосуддя, орієнтоване на людей, може допомогти вирішити економічні та соціальні аспекти цієї кризи.

Виклики для доступу до правосуддя

З наших розмов з розробниками політики та практиками у сфері доступу до правосуддя ми дізналися, що пандемія COVID-19 кидає виклик системі правосуддя чотирма способами.

Працівники системи правосуддя мають приймати непрості рішення під час розробки, впровадження та застосування нових заходів щодо запобігання поширенню інфекції.

Урядам довелося взяти на себе безпрецедентні повноваження у відповідь на надзвичайну ситуацію у сфері громадського здоров'я,¹⁴ необхідність нових політик та регуляторних актів виникає із запаморочливою швидкістю. Можновладці стикаються із складним вибором, коли вони повинні вибирати між пріоритетними питаннями охорони здоров'я, порятунку економіки чи забезпечення громадських свободи. Іноді такі рішення ухвалюються у розріз із конституційними гарантіями таких прав, як право на свободу зборів та пересування.

Правоохоронці змушені застосовувати часткове припинення основних прав і свобод, які в багатьох суспільствах досі вважалися недоторканими. Карантинні обмеження створили нові ризики та джерела несправедливості, особливо для людей, що страждають від домашнього насильства чи іншого жорстокого поводження, яким бракує документів на посвідчення їх особи чи місця проживання, доступу до екстрених служб, бездомним та біженцям.

У звичайний час політичні рішення трансформуються у набір правил. І ті люди, яким доручено впровадження цих правил, проходять навчання, як їх застосовувати та як реагувати за різних сценаріїв. Але під час пандемії майже щодня оголошуються нові заходи: від обмеження свободи пересування людей до закриття магазинів, припинення роботи громадського транспорту та установ, штрафів за поширення недостовірної інформації.

В Італії, де громадянам загрожує штраф у розмірі до 3000 євро або п'ять років тюремного ув'язнення за «злочини проти громадського здоров'я», поліція за перші два тижні дії цього обмеження мала перевірити документи у понад,¹⁵ мільйонів людей. Більше 100 тисячам з них загрожує кримінальна відповідальність.¹⁶ Індія, Китай, Іспанія, Нова Зеландія, Південна Африка та Великобританія – це також ті країни, які запровадили жорсткі заходи за порушення карантинних обмежень до їх порушників, включно із штрафами та позбавленням волі.¹⁷ Існує побоювання, що такі карантинні заходи та соціального дистанціювання буде непропорційно впливати на людей, які найменш готові витримати цю кризу.

Впровадження та моніторинг цих заходів перевантажує і так вже перевантажені системи та інституції правосуддя. Ці заходи вимагають швидкості та гнучкості реакції, особливо в умовах величезного суспільного стресу та у час, коли соціальне дистанціювання унеможлиблює суди працювати повноцінно.

Драконівські та поспішно ухвалені заходи підвищують ризик зловживань і можуть підірвати суспільну довіру.

В умовах, коли всі змушені імпровізувати, а законодавчі зміни інтерпретуються «на льоту», підвищується ризик як нехтування громадянськими свободами та правами людини в короткотерміновій перспективі,¹⁸ так і в довгостроковій перспективі – для продовження подальшого застосування надзвичайних владних повноважень з метою зменшення громадянського простору та скорочення прав людини.¹⁹

Маргіналізовані групи, які мають обмежений доступ до послуг системами правосуддя, стикаються з найбільшими ризиками. До цих груп відносяться бездомні та безземельні люди,²⁰ особи із проблемами психічного здоров'я,²¹ особи, що не мають ідентифікаційних документів, люди, які мешкають у незаконних поселеннях або нетрях,²² мігранти, діти, які перебувають у місцях ув'язнення, біженці з зон конфлікту, які зараз не можуть перетнути закриті кордони,²³ особи, які живуть за межею бідності та для яких соціальне дистанціювання означає збільшення ризиків для здоров'я та інших,²⁴ а також наркозалежні та сексуальні працівники, які вже перебувають у конфлікті із законом.²⁵ Ці групи населення мають найбільшу ймовірність зазнати несправедливості при спробі отримати доступ до медичної допомоги.

Деякі уряди застосовують нові методи спостереження за дотриманням карантинних обмежень, включаючи безпілотники, натільні браслети, гелікоптери та нові технології отримання даних, такі як, наприклад, використання стільникових мереж для відстеження пересування людей.²⁶ Деякі уряди використовують військо для примусу до виконання обмежень, а деякі – встановили обмеження або призупинили право на доступ до публічної інформації під час кризи.²⁷ Деякі уряди, такі як в Угорщині, взагалі призупинили демократичні процеси та взяли на себе широкі повноваження – і, відповідно, роль конституційного суду стане вирішальною для того, щоб демократичний політичний режим було відновлено після пандемії. У низці країн призупиняються процеси перехідного правосуддя, що може мати негативні наслідки важко передбачуваних масштабів, якщо будуть спроби призупинення цих процесів на довший час.²⁸

Жорстоке поводження є більш помітним під час пандемії, оскільки більше людей, які обмежені домівкою, діляться інформацією у соціальних мережах.²⁹ Поліцейські в Індії підозрюються у тому, що побили на смерть одного чоловіка, який під час комендантської години вийшов з дому, щоб придбати молоко.³⁰ Правоохоронці у Кенії, Руанді та на Філіппінах також звинувачуються в надмірно жорсткому поводженні з тими, хто, як вони вважають, порушує нові правила.³¹ Також були задокументовані численні випадки жорсткого поводження поліцейських по відношенню до жінок.

Зловживання тими, хто впроваджує нові запобіжні заходи із недопущення поширення COVID-19, підривають легітимність системи правосуддя у той момент, коли вона найбільше потребує підтримки та довіри громадськості. Щоб запобігти цьому, судам доведеться надавати допомогу у нагляді за впровадженням таких заходів та притягати до відповідальності тих правоохоронців, які зайшли занадто далеко.

Існуючі превентивні механізми можуть бути активізовані та посилені як для виявлення як навмисних, так і ненавмисних порушень обмежувальних заходів. Національні комісії з прав людини, інституції омбудсмена та інші механізми подання скарг можуть створювати «гарячі» телефонні лінії або онлайн-форми, де можна повідомляти про окремі проблеми. Належний та швидкий аналіз питань, про які повідомляють громадяни, може надати критично важливу інформацію, яка допоможе владі вчасно вдосконалювати карантинні заходи.

COVID-19 створює значні ризики для людей, які працюють або взаємодіють із системою правосуддя, послаблюючи її спроможність функціонувати.

Поліція та інші інституції системи правосуддя, що перебувають на її «передовій», стикаються з ризиками зараження під час виконання своїх службових обов'язків та потребують вжиття додаткових запобіжних заходів.³² У країнах, які в значних масштабах вражені пандемією кількість хворих працівників системи правосуддя або тих, що перебувають у самоізоляції, вже суттєво знижує спроможність цих систем. Наприклад, 3 квітня 2020 кожен шостий поліцейський штату Нью-Йорк хворів або перебував у карантині.³³

Пандемія виявляє слабкі місця у функціонуванні підходу, що базується на фізичній присутності у певному місці. Заходи соціального дистанціювання засвідчили неспроможність судів нормально функціонувати, обмежуючи їх здатність ефективно вирішувати серйозні спори та розглядати кримінальні справи. Правники не можуть зустрітися зі своїми клієнтами чи відвідати їх у в'язниці, юридичні клініки зачинені, а параюристи та соціальні працівники не можуть відвідувати вдома тих, хто потребує їх допомоги.

Лідери систем правосуддя повинні швидко визначити, які компоненти їхніх систем є ключовими, і тому мають залишатися функціонуючими. Наприклад, для судів це означає рішення щодо того, які будівлі потрібно залишати відкритими, які справи будуть розглядатися як пріоритетні та які засоби і заходи будуть при цьому вживатися для захисту здоров'я суддів, співробітників апарату, адвокатів та учасників проваджень, особливо тих, які відносяться до найбільш вразливих груп. У тих країнах, де суди фізично закриті для відвідувачів, але продовжують фактично працювати, прийняття нових правил, що дозволяють електронне подання клопотань та прийом доказів, може ускладнити доступ до правосуддя людям, які не мають доступу до Інтернету.

Ризик зараження особливо високий для ув'язнених та працівників пенітенціарних закладів. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) попередила, що «глобальні зусилля щодо подолання поширення хвороби можуть зазнати невдачі

Щоб зменшити кількість ув'язнених, штат Нью-Йорк звільнив сотні осіб, які до цього порушили умови дострокового звільнення, знову повернувши їх під домашній арешт.³⁴ У Філадельфії поліцейським наказано не арештовувати за ненасильницькі злочини, а видавати ордери на арешт, які мають бути реалізовані після карантину.³⁵

без належного уваги до заходів боротьби з інфекціями в місцях ув'язнення». ³⁶ У країнах з великою кількістю ув'язнених є повідомлення про умови, що не відповідають стандартам прав людини, наприклад, йдеться про США, М'янму ³⁷ та Камерун, де відзначається підвищений ризик зараження ув'язнених та персоналу пенітенціарних закладів через недостатнє забезпечення медичною допомогою. ³⁸

Із загостренням пандемії деякі країни можуть втратити контроль над ситуацією у в'язницях. Щонайменше у шести країнах вже відбулися тюремні заворушення з моменту виявлення вірусу, що призвело до загибелі людей та їх серйозного травмування. ³⁹ Якщо суди не зможуть працювати, в'язні, які повинні бути звільнені, можуть затриматися за ґратами. Не виключена можливість серйозних порушень прав людини, які можуть мати місце у в'язницях, установах тимчасового тримання під вартою та у таборах для біженців, в той час як увага правоохоронних органів фокусується на інших напрямках. ⁴⁰ Для тих, хто утримується під вартою, чекаючи суду, неспроможність системи здійснювати правосуддя може поставити під загрозу саме їх життя.

Пандемія та реагування на неї підвищують ризик виникнення насильства та злочинності.

COVID-19 вражає країни із різноманітними соціальними та політичними системами. Водночас скрізь підтримка та згода населення мають вирішальне значення для зусиль, які спрямовані на реагування на цю загрозу.

Зараз пандемія також охоплює країни зі слабкими інституціями, верховенством права, ⁴² низьким рівнем суспільної довіри та високим рівнем відчуження й нерівності. ⁴³ Ці країни стикаються із величезними перешкодами для ефективного реагування, включаючи значну частку міського населення, яке мешкає в незаконних населених пунктах, низький рівень довіри до державних інституцій, низьку спроможність для адекватного реагування. ⁴⁴

Оскільки людям забороняють вільно пересуватися у своїх громадах, дехто побоюється, що вони віддають вулиці на поталу злочинних

AI for Good розробили rAIpbow, онлайн-робот, який допомагає жінкам дізнатися інформацію та конфіденційно обговорити проблеми домашнього насильства. Сайт включає інтерактивні опитувальники, історії з реального життя та сервіс для тих, кому потрібно поспілкуватися з цих питань. ⁴¹

елементів⁴⁵. Наприклад, у фавелах (нетрях) Ріо де Жанеро, банди, а не уряд, запроваджують комендантські години. «Хто без діла вештатиметься вулицями, буде покараний для перестороги іншим», - попередили мешканців в одній з нетрів.⁴⁶

У деяких містах, таких як Лондон, Торонто та Нью-Йорк, початково відзначалося падіння рівня більшості видів злочинності, оскільки люди проводять більше часу вдома. Але злочинність швидко адаптувалася, особливо кіберзлочинність, яка скористалася всіма «перевагами» розширеного використання Інтернету. Багато спеціалізованих агенцій попереджають про ризик шахрайств, які націлені на працівників медичних та інших служб щодо фальшивих продажів медичних товарів.⁴⁷

Власний будинок також не завжди є безпечним місцем. Перебування людей у самоізоляції створює підвищені ризики домашнього насильства та емоційного, фізичного й сексуального насильства над дітьми.⁴⁸ Зростання випадків домашнього насильства на фоні зменшення можливостей його жертв реагувати у законний спосіб вже згадується у багатьох джерелах.⁴⁹ Багато дітей не відвідують школу і не мають можливості уникнути насильницьких ситуацій. А оскільки діти проводять більше часу в Інтернеті, крім того, збільшуються ризики онлайн-цькування (буллінгу) та інших злочинів.⁵⁰

**Французький уряд
оплатить 20 000
ночей у готелях
жертвам домашнього
насильства та
створить в
магазинах
консультаційні
центри, щоб жінки
могли звернутися по
допомогу.⁵¹**

Відповідь системи правосуддя

Щоб відповісти на ці виклики та мінімізувати вплив ризиків, світовий рух за правосуддя може спільно здійснити наступні кроки.

1 Справедливе впровадження надзвичайних заходів

Багато країн знаходяться на початковій фазі реагування на пандемію, коли вони встановлюють обмеження на свободу пересування. Прозорість та підзвітність набувають все більш критичного значення під час тимчасового обмеження прав людини. Обмежувальні заходи можна підтримувати лише за підтримки громадськості.

Щоб заспокоїти громадськість, лідери системи правосуддя, ретельно вивчаючи проекти нормативних актів, мають допомагати у їх формуванні таким чином, щоб мінімізувати ризик зловживань та вибіркового їх застосування. Пріоритетною є можливість конституційних та інших судів вищого рівня функціонувати, даючи відповіді на правові питання, що виникають під час надзвичайної ситуації – без політичного втручання чи обмеження їх діяльності. Можливість отримання системою правосуддя зворотного зв'язку від громад дозволить приймати рішень на основі доказів, а розміщення загальнодоступне поширення інформації про судові засідання та рішення (наприклад, в Інтернеті або через радіо чи телебачення) підвищить довіру громадян до їх системи правосуддя та легітимності, накладених на них обмежень.

Застосування обмежень повинно бути видимим і справедливим. Для сприяння дотриманню та швидкому впровадженню нових соціальних норм може знадобитися залучення поліції, але використання військових слід звести до мінімуму. Санкції за порушення повинні застосовуватися зважено, при цьому поліція має проходити навчання для деескалації суперечок та використання мирних методів контролю натовпу у випадку масових протестів.⁵³ Поліція надає суспільству життєво важливі послуги, і про це теж потрібно повідомляти у внутрішніх та зовнішніх комунікаціях. До прикладу, іспанська поліція отримала схвальні відгуки з усього світу, коли в соціальних мережах поширилися відеозаписи, як поліцейські співають і танцюють на вулицях, щоб розважати дітей, зачинених у чотирьох стінах своїх будинків.⁵⁴ Поліція Італії запропонувала доставляти пенсії пенсіонерам, що старші за 75 років.⁵⁵

Португалія тимчасово надала повні громадянські права всім мігрантам та особам, які шукають притулку, тим самим знижуючи ризик для громадського здоров'я та захищаючи ці вразливі групи від зловживань щодо них.⁵²

Громадян слід розглядати як партнерів у боротьбі з поширенням інфекції, а інструкції для правоохоронців повинні заохочувати їх ввічливу та доброзичливу поведінку. Найважливішим пріоритетом повинно стати зменшення неприйнятної поведінки з уразливими громадами та групами, особливо з тими, хто не може знайти притулок або не має документів, необхідних для вільного пересування. Слід пам'ятати, що доведення до відчаю продавця фруктів за те, що він не мав дозволу на торгівлю, стало іскрою, яка запалила Арабську весну.⁵⁶

Працівники системи правосуддя також повинні зважати на те, що для мільярда людей, які проживають в неузаконених поселеннях по всьому світу, соціальне дистанціювання може бути важко здійсненим, а для тих, хто не маючи заощаджень, втрачає роботу, зростає ризик недоїдання з наступним зараженням інфекціями й захворювань, які є набагато смертельнішими за COVID-19.⁵⁷

2 Захист людей від насильства

Пандемія створила значний стрес для суспільства. Люди бояться вірусу та його економічних наслідків, але вони також переживають, що відбувається на вулицях, коли вони замкнені у просторі своїх будинків. Ризик зростання громадянської непокорності та насильства може збільшитись, якщо зусилля уряду почнуть втрачати підтримку громадськості. Працівники системи правосуддя, такі як поліція та низові надавачі послуг правосуддя, можуть стати більш вразливими до насильства.

Моніторинг рівнів насильства, злочинності та інших ознак соціального стресу, таких як страйки чи протести, допоможе визначити фактичні та потенційні точки виникнення збоїв. У багатьох місцях насильство в громадах чи на вулицях не припиняється і у розпал пандемії, тоді як в інших місцях він значно знизився. Ретельний аналіз даних про випадки злочинів та насильства може допомогти інституціям системи правосуддя зосередитись на конкретних особах, які продовжують спричиняти насильство, не відволікаючись на більш ширший спектр. Дані можуть сприяти сфокусованому стримуванню та у партнерстві з громадами, інституції правосуддя можуть зосередитися на тих локаціях, особах та типах поведінки, які несуть найбільші ризики.⁵⁹

Тоді як фізичні візити до відділень поліції ускладнені заходами соціального дистанціювання, громадськість повинна мати можливість заявляти про серйозні злочини та інші зловживання через Інтернет або телефоном. Швидке реагування поліції на такі заяви допоможе відновити громадську безпеку та заспокоїти людей. Громадські групи переходять до віддаленої роботи з населенням, що є досить простою практикою, яка може допомогти посилити позитивні повідомлення під час посиленої тривоги у суспільстві.⁶⁰

Додатки для соціальних медіа можуть використовуватися для боротьби та запобігання несправедливості. HarassMap застерігає користувачів про громадські місця з високим ризиком сексуальних домагань у Каїрі (Єгипет).⁵⁸

Домашнє насильство стає все більшою загрозою і деякі країни повідомляють про зростання його рівня з початку кризи. Щоб впоратися із цією проблемою, правові послуги для жертв домашнього насильства мають бути включені до критично необхідного переліку послуг, які мають надаватися навіть в умовах карантинних обмежень. Такий підхід уже застосували у канадських провінціях Квебек та Онтаріо.⁶¹

Також під час карантину слід розширювати наступні правові послуги – потрібно більше «гарячих» телефонних ліній та інших спеціалізованих послуг, які орієнтовані на правові потреби жінок та дітей, представників LGBTQ + спільноти, тимчасові притулки («шелтери») для жертв домашнього насильства. Суди у період пандемії можуть видавати рішення про автоматичне продовження строків дії обмежувальних приписів щодо кривдників.⁶² У певних випадках слід передбачити можливість через Інтернет або телефоном видачі приписів щодо переселення жертв домашнього насильства до тимчасових притулків.

Це також є тією сферою, де системи правосуддя можуть ефективно взаємодіяти з іншими системами. Уроки, винесені з попередніх епідемій, підкреслюють необхідність задоволення урядом підвищених потреб у захисті дітей при розробці та реалізації планів реагування, у тому числі через міжвідомчі та міжсекторальні партнерства систем правосуддя, освіти та соціальних служб.⁶³ Мережі вчителів та інших фахівців, наприклад, можуть допомогти визначити потребу та підтримувати контакт з уразливими дітьми.

Злочинна діяльність в Інтернеті також може збільшитися, що призведе до зростання насильства в реальному світі в коротко- та середньостроковій перспективі, включаючи торгівлю людьми, поширення незаконної порнографії та радикалізації. Соціальні медіа та технологічні компанії у партнерстві з правоохоронними органами мають уважно відстежувати та припиняти такі випадки в мережі Інтернет.⁶⁴

3 Залучення людей до партнерства

Інституції правосуддя, яким доручено запровадження обмежувальних заходів під час карантину, можуть заручитися підтримкою лідерів громад. Зокрема, у міських та сільських неузаконених поселеннях. Малоімовірно, що обмежувальні заходи будуть працювати без міцних партнерських відносин із місцевими авторитетними людьми, яких поважає громада, у тих країнах, де державні системи безпеки та правосуддя не мають всеосяжної присутності.⁶⁵

Також повинні бути підтримані представники низових інституцій правосуддя, такі як правозахисники, параюристи, адвокати громадських інтересів та інші лідери громад й представники громадянського суспільства, які беруть участь у наданні послуг правосуддя. Вони добре підходять для поширення інформації про охорону громадського здоров'я та іншої серед

Поліція у Бенгалуру (Індія) задіяна у роздачі безкоштовної їжі та дезінфікуючих розчинів серед найбільш вразливих мешканців міста.⁶⁶

мешканців громад, включаючи вразливе населення, допомагати громадам відстежувати, оцінювати та впливати на ефективність надання державних послуг, допомагати забезпечувати тих, хто найбільше потребує лікування, виявляти та реагувати на зловживання з боку правоохоронців, а також допомогти тим, хто має проблеми з роботою, з житлом, проблеми у родині та інші, що посилюються пандемією та заходами реагування на неї.⁶⁷

Деякі уряди можуть використовувати пандемію як привід для зменшення простору громадянських свобод. Це небезпечна стратегія, коли громадяни потребують мирного протесту,⁶⁸ і коли невдоволення тих, хто вже відчуває себе обмеженим новими заходами, може вибухнути навіть, якщо їхній голос заглушують.⁶⁹ У Бразилії такі протести дозволили громадам заявити про своє невдоволення недостатньою реакцією уряду на пандемію.⁷⁰ Протести у віртуальному просторі створюють для громадян можливість впливати на політику уряду, а також, що важливо, інформувати про те, де обмеження не працюють, і чому.

Незалежні механізми підзвітності відіграють важливу роль, щоб почути, як обмежувальні заходи впливають на життя людей та передавати цю інформацію тим, хто ухвалює рішення. Інституції омбудсмена, національні правозахисні інституції та парламентські комітети можуть бути уповноважені контролювати нову політику та притягати політичних лідерів до відповідальності за їх неефективність та зловживання. Незалежні засоби масової інформації також виконують важливу функцію підзвітності, передаючи своєчасну та точну інформацію громадськості та допомагаючи розробникам політики, політичним лідерам та інституціям системи правосуддя визначати виникаючі гарячі точки та критичні потреби. Нові форми інституційного нагляду – включно з громадськими механізмами, такі як картки обліку, які дозволяють перевірити, чи за цільовим призначенням були використані бюджетні кошти – слід підтримувати для контролю за безпрецедентними витратами на охорону здоров'я та пільги, які використовуються для реагування на цю кризу.

Прямі консультації з громадянами також повинні бути частиною алгоритму дій інституцій системи правосуддя під час цієї кризи. Міністерства юстиції, місцеве самоврядування чи поліція можуть створити групи громадян, які б консультували владу щодо доцільності та прийнятності нових обмежень та збирали прямий зворотній зв'язок про ті заходи, які вже запроваджено.

4 Мінімізація необхідності звернення до формальної системи правосуддя

Із закриттям зал судових засідань, обмеженням пересування та зниженням продуктивності праці міністерствам юстиції слід негайно здійснити швидку переоцінку роботи системи правосуддя з метою визначення того, що в ній під час цієї надзвичайної ситуації є критично важливим, що є невідкладним, а що не є пріоритетним.

Британська служба правових консультацій Citizens Advice повідомила, що перший тиждень після запровадження у країні карантинних заходів був найважчим за вісімдесятирічну історію служби. На її веб-сайті протягом семи днів зареєстровано 2,2 млн переглядів сторінок.⁷¹

Багато країн звільняють ув'язнених, які несуть низькі ризики для суспільства, які утримуються за адміністративними провадженнями або у досудовому ув'язненні. А деякі навіть застосовують амністії, аби пенітенціарні установи не стали епіцентрами розповсюдження вірусу.⁷² Ці заходи можуть допомогти запобігти гуманітарній кризі та серйозним порушенням прав людини. Важливо при цьому враховувати, де після звільнення будуть жити ув'язнені, і як можна звести до мінімуму ризики, пов'язані з їх реінтеграцією у свої родини та громади. Це ще одна сфера, де була б корисною взаємодія системи правосуддя з іншими системами, такими як системи соціального забезпечення та послуг.

Дітей слід залишати під вартою лише у тих випадках, де відсутня інша реальна альтернатива. У тих випадках, де це можливо, до неповнолітніх порушників максимально слід застосовувати заходи відновного правосуддя. Ті діти, яких можна безпечно звільнити з в'язниць чи імміграційних установ, слід повернути до їх родин. Умови такого звільнення повинні забезпечувати спеціалізовану підтримку, щоб забезпечити безпечну реінтеграцію дітей у їхнє сімейне та громадське середовище.⁷³

Для тих дітей, які залишаються під вартою, важливо буде забезпечити захист їх прав, адже в цей час увага політиків та громадськості очевидно прикута до інших сфер. Питання доступу до медичної допомоги повинен бути пріоритетним. Також потрібно підтримувати належний рівень роботи персоналу установ, за необхідності, через партнерство з громадянським суспільством та громадськими організаціями. Слід також докласти зусиль для обмеження кількості дітей, які перебувають у слідчих ізоляторах, щоб зменшити ризик їх зараження.⁷⁴

Влада також може знизити навантаження на систему правосуддя, відмовившись від практики арештовувати чи переслідувати людей за незначні правопорушення. Зараз, наприклад, не час вести війну з тими, хто вживає наркотики, навіть, якщо вони, через свою залежність, порушують карантинні обмеження. У вже триваючих судових процесах, де це можливо, слід застосовувати покарання без тримання під вартою.

Переоцінка пріоритетності також необхідна і для цивільних справ. Наприклад, можна відкласти рішення про розірвання шлюбу чи опіки, або у суперечці, яка має суто економічний характер. Водночас рішення про обмежувальний припис у випадку домашнього насильства завжди є нагальним. У тих цивільних справах, які не можливо вирішити у короткий строк, сторони можуть бути направлені до онлайн медіаційних сервісів та інших механізмів альтернативного вирішення спорів.⁷⁶ У довгостроковій перспективі підвищена спроможність для надання послуг онлайн-правосуддя допоможе зменшити вплив негативних наслідків пандемії.

Аргентина зменшила навантаження на свою систему правосуддя, тимчасово заборонивши постачальникам житлово-комунальних послуг відключати клієнтів за несплату їх рахунків.⁷⁵

5 Розвиток інновацій та раціональних підходів у роботі

Системи правосуддя повинні імпровізувати в умовах пандемії. Досі по всьому світу було розроблено багато стратегій для більш гнучких та ефективних способів вирішення та запобігання виникненню правових людей. І тепер настав час їх застосовувати та поширювати. Ця криза є можливістю для переосмислення традиційні способи реагування юристів та судів на ключові правові проблеми і приділити більше уваги та ресурсів для альтернативних механізмів вирішення спорів.

Перш ніж відкрити провадження будь-якої цивільної справи, наприклад, медіація через Інтернет або телефоном, або інші правові процеси, що є менш конфліктними, ніж традиційні суди, можуть бути використані для визначення того, чи можна цю справу вирішити поза судом.

Це може підвищити ефективність, а також безпеку. Досвід Нідерландів та Сполучених Штатів показав, що прямиий контакт між сторонами спору може різко зменшити кількість формальних процедур, значно при цьому заощаджуючи для системи правосуддя час та кошти.⁷⁸

Необхідність контактувати віч-на-віч також може бути обмежена шляхом пошуку альтернатив для судових засідань, очних консультацій з адвокатами або параюристами. Спілкування телефоном або через Інтернет є швидшим і безпечнішим, ніж зустрічі віч-на-віч. Онлайн-служби допомоги вже повідомляють про рекордний попит на їхні послуги.⁸⁰ У контексті кримінальних проваджень ці альтернативи слід застосовувати обережно, щоб застерегти право підозрюваного та його захисника на конфіденційне спілкування. Водночас такі заходи слід розглядати лише як короткострокову необхідність, гарантуючи, що практика застосування належних процедур буде відновлена після завершення кризи у сфері громадського здоров'я.

У країнах з обмеженою спроможністю скромні обсяги фінансування дозволять низовим активістам правозахисного руху переключити надання послуг у онлайн форматі. Уряди, міжнародні донори та благодійники мають фінансувати низових надавачів правових послуг напряму або через організації та установи, які здатні адмініструвати такі грантові програми. Також необхідно підтримувати розробку та розповсюдження програмного забезпечення із відкритим кодом, яке може бути швидко застосовані організаціями громадянського суспільства. Також важливо інвестувати у можливість громадського сектору інформувати суспільство щодо актуальних питань правосуддя. Партнерство з компаніями мобільного зв'язку та іншими суб'єктами приватного сектору може збільшити доступність телефонного зв'язку та захист права на конфіденційність. У тих суспільствах, де використання Інтернету ще не набуло значного поширення, перенесення надання правових послуг в онлайн буде більш ефективним, якщо одночасно буде докладено зусиль для подолання «цифрового» розриву (дискримінації).

У Південній Африці була запущена нова гаряча лінія для тих, хто потребує правової допомоги під час карантину в країні.⁷⁷

Кенія дозволила подавати позовні заяви в електронному форматі та проводити судові засідання через Zoom або Skype.⁷⁹

Баобаб Connect це онлайн платформа, яка дозволяє юридичним фірмам, громадським центрам правосуддя та іншим надавачам правових послуг відслідковувати перенаправлення та координувати віддалену роботу.⁸¹

Remote Courts Worldwide створює можливості для міжнародного обміну досвідом інноваціями у сфері організації дистанційної роботи судів.⁸²

У великій кількості національних контекстів, особливо в країнах, які розвиваються, звичаєві та неформальні системи правосуддя користуються довірою місцевого населення, адже їх послуги є доступнішими за послуги формальних систем. Гранти також повинні бути спрямовані на підтримку цих неформальних механізмів, якщо вони відповідають стандартам прав людини. За умов певних удосконалень ці механізми здатні у розпал кризи забезпечити безперервність процесу вирішення суперечок та надання інших послуг для суспільства. Однак важливо підтримувати відповідність роботи таких механізмів із загальними зусиллями країни у реагуванні на COVID-19, оскільки в іншому випадку вони можуть порушити скоординовану стратегію стримування пандемії.

6 Захист тих, хто на "передовій" надання послуг правосуддя

Системі правосуддя потрібні працівники «передових» служб – поліція, працівники пенітенціарних закладів та особи, які вирішують питання правосуддя людей у громадах та судах. Важливо, щоб ці люди залишалися здоровими. Мають бути встановлені відчутні стандарти їх захисту.

Після медичних працівників працівники системи правосуддя, особливо коли вони працюють у обмежених середовищах, таких як в'язниці, повинні бути пріоритетною цільовою аудиторією для програм тестування на захворювання вірусом. Якщо серологічні тести стануть доступними, важливо буде виявити тих працівників, які мають антитіла. Це свідчитиме про наявність ймовірного імунітету, тобто такі працівники зможуть працювати зі зниженим ризиком подальшого зараження. Слід розробити інструкції для запобігання можливим джерелам зараження, наприклад, спеціальні протоколи про поведження поліцейських під час проведення арештів.⁸⁴ Чесне інформування працівників системи правосуддя про підвищений ризик, з яким вони стикаються у своїй роботі, також є критичним важливим.⁸⁵

Такі заходи практичні, але мають і психологічний вимір. Працівники правосуддя повинні знати, що їх цінують та дбають у той час, коли вони піддаються посиленому тиску. Від них очікують реагування на ситуацію, що швидко змінюється. Ті, хто відповідає за впровадження обмежувальних заходів, повинні розробити нові, швидкі методи внутрішньої комунікації та нові способи впровадження правил, іноді протягом кількох годин після їх оголошення.

Розвиткові міжнародні організації та міжнародні фінансові інституції повинні терміново оцінювати підвищений попит на правосуддя в нестабільних державах. У необхідних випадках та без зволікання вони повинні надавати екстрену підтримку для захисту та фінансування систем правосуддя та їх працівників у таких країнах.⁸⁸

Citizen.is створили краудсорсингову платформу, щоб акумулювати ідеї щодо вдосконалення політики, у тому числі у сфері правосуддя.⁸³

Судові слухання у Сінгапурі зараз дозволено проводити засобами телефонних або відеоконференцій.⁸⁶ В Перу Google Hangouts використовується для нарад персоналу судів.⁸⁷

Коли країни стикаються з кризою суверенного боргу або не в змозі збирати податки, може знадобитися міжнародна підтримка, щоб системи правосуддя цих країн могли продовжувати функціонувати, а робота працівників цих систем продовжувала оплачуватися. Щоб охопити громадян нестабільних держав, які не мають нерозвинені формальних систем, лідерів систем правосуддя слід заохочувати до сприяння, підтримки та захисту тих лідерів громад, які надають послуги правосуддя неформально.

7 Готовність до наступних фаз стримування хвороби

Експерти вже застерігають, що, не завдаючи руйнівної шкоди економіці та суспільству, суворі обмежувальні заходи можуть бути витримані лише обмежений час.⁸⁹ Ці ризики особливо високі в країнах із середнім і низьким рівнем доходу, де люди мають мало резервів, щоб вижити в своїх будинках без доходу або доступу до державних послуг.

Ті, хто знаходиться на «передовій» системи правосуддя мають стати для урядів ключовими партнерами у реагуванні на кризу, надаючи владі інформацію про те, що відбувається в місцевих громадах. Їх зворотній зв'язок, разом з епідеміологічними, поведінковими та економічними моделями, потрібно збирати та використовувати для розробки майбутніх стратегій стримування кризових наслідків. У країнах з низьким рівнем доходу, особливо у тих, що мають слабкі державні інституції, поліція та інші правоохоронні органи, можливо, будуть змушені послабити обмежувальні заходи або впровадити більш м'якші моделі їх застосування. З умов, коли державна спроможність обмежена, важливо буде взаємодіяти з громадами, включаючи їх неформальних лідерів, щоб залучити їх сприяння у реалізації цих моделей.

Країни зі складними бюрократичними системами можуть спробувати повторити моделі стримування другої фази пандемії, які були розроблені у Кореї та інших південно-азійських країнах. Ці моделі мають три основні особливості. По-перше, масове тестування населення, бажано, із застосуванням серологічних тестів на виявлення вже перенесеного захворювання та вироблення (ймовірного) майбутнього імунітету до вірусу. По-друге, цілеспрямоване відстеження пересування заражених людей через додаток на мобільному телефоні та інші джерела даних, такі як платежі кредитною картою. По-третє, індивідуальні карантинні заходи, відстеження та тестування людей, які контактували протягом останніх 14 днів з нещодавно виявленою інфікованою особою, та виявлення місць скупчень людей, в тому числі інфікованих.

UNPhoto/Tobin Jones

Подібно до того, як під час карантину спостерігаються безпрецедентні обмеження на свободу пересування, так і на другому етапі можливе безпрецедентне збільшення державного нагляду. Потрібно буде ухвалювати компромісні рішення щодо фундаментально важливих речей, при чому досить швидко. Під час розробки цих рішень системи правосуддя повинні будуть ретельно їх вивчити з тим, щоб захистити право на приватність, запобігти неправомірному використанню особистих даних, а також забезпечити чіткий алгоритм скасування надзвичайних заходів після того, як загроза громадському здоров'ю стихне.

Механізми державного нагляду та його оскарження повинні бути встановлені до початку їх імплементації. Ефективний незалежний контроль zapewнить громадськість у тому, що політичні лідери діють відповідально і що ці заходи є лише тимчасовими. Механізми оскарження створять вихід для тих, для кого вплив обмежувальних заходів може стати нестерпним, і забезпечить владу швидким зворотним зв'язком щодо впливу цих заходів на повсякденне життя людей.

Рекомендації для лідерів системи правосуддя

Лідери правосуддя є ключовими гравцями у кампанії, що покликана взяти під контроль пандемію COVID-19. Під час цієї кризи підхід до правосуддя, орієнтований на людей, повинен ґрунтуватися на розумінні швидкозмінних потреб у правосудді, що спрямовуються готовністю розробляти та впроваджувати рішення у швидко змінному середовищі. Водночас ці рішення мають впроваджуватися системою правосуддя, яка є відкритою, всеосяжною, справедливою та підзвітною, та тісно взаємодіє із сферою охорони здоров'я та іншими секторами.

Наше опитування основних проблем, що стоять перед системами правосуддя, також пропонує потенційні рішення. Ті виклики, з якими ми стикаємося, є спільними для багатьох. Зараз, як ніколи, час для того, щоб лідери системи правосуддя контактували через кордони для обміну досвідом, успішними практиками, знаннями та інноваціями.

У цьому заключному розділі ми спочатку обговоримо чотири дії, які допоможуть національним лідерам систем правосуддя в процесі розробки та реалізації їх планів.⁹⁰ Потім ми виділимо ключові рекомендації для тих, хто працює для забезпечення правосуддя на міжнародному рівні.

Щоб бути ефективними національним суб'єктам необхідно забезпечити своєчасний доступ до відповідних даних та доказів, заохотити інновації, переосмислити свої стратегії фінансування та творчо подумати про те, як використати потенціал різноманітності суб'єктів системи правосуддя.⁹¹

Збір даних та доказів, які орієнтовані на людей та придатні для розробки рішень

- ✓ Збирайте та дійте, спираючись на інформацію з «передовій» системи правосуддя, особливо інформацію про взаємодію між поліцією та людьми, про те, як люди отримують доступ до соціальних виплат та справляються з новими обмежувальними заходами щодо протидії COVID-19, про умови утримання у в'язницях та інших місцях з високим рівнем ризику.
- ✓ Досліджуйте сприйняття громадськості для раннього виявлення сигналів зниження довіри до системи правосуддя, погіршення соціальної чи економічної несправедливості, нераціонального надання послуг або послаблення довіри до інформації про громадське здоров'я.
- ✓ Опитуйте працівників системи правосуддя на «передовій» для відстеження їх морального стану та проблем, з якими вони стикаються, а також для раннього виявлення тих факторів (наприклад, захворювання), які стають на заваді для виконання ними своїх професійних обов'язків.

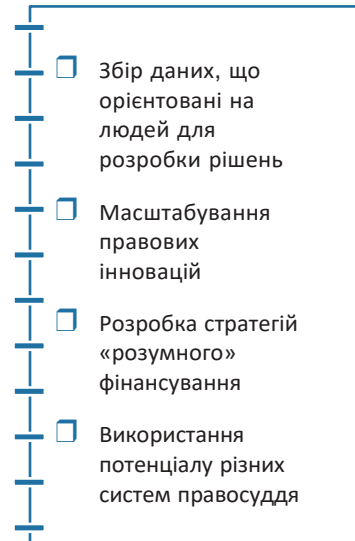
FIDA, асоціація жінок-юристок з Уганди розробила безкоштовний застосунок, за допомогою якого жінки можуть отримувати правові консультації щодо питань домашнього насильства, торгівлі людьми, майнового, спадкового та сімейного права, процедур кримінального та цивільного судочинства.⁹²

Онлайн платформа Naqdarshak дозволяє людям в Індії отримати доступ до програм соціального забезпечення, на які вони мають право. Завдяки платформі вже понад 140 тис. осіб змогли оформити пільги.⁹³

- ✓ Аналізуйте наявні джерела даних, особливо результати досліджень правових потреб, щоб зрозуміти, з якими правовими проблемами стикаються люди у звичайний час, та виявити ті проблеми, які, можливо, посиляться під час пандемії COVID-19.

Масштабування правових інновацій

- ✓ Створіть механізми для швидкого фінансування інновацій, що спрямовані на дистанційне надання правових послуг.
- ✓ Призупиніть дію обмежень щодо гнучкого та розумно необхідного реагування, надання правової допомоги неправниками, знайшовши можливості для масштабування тих пілотних проєктів та методик, які довели свою ефективність.
- ✓ Опонуйте монополіям, що блокують роботу параюристів, медіаторів та цифрових правових сервісів.
- ✓ Діліться ефективними моделями з іншими країнами, використовуйте досвід приватного сектору та існуючі альтернативні та звичаєві (громадські) механізми вирішення спорів.

Розробка стратегій «розумного» фінансування

- ✓ Слідкуйте за тим, щоб працівники на «передовій» системи правосуддя продовжували отримувати заробітну плату, за необхідності залучаючи для цього міжнародне фінансування та підтримку.
- ✓ Швидко перенаправляйте фінансування на підтримку дистанційного надання послуг, наприклад, на публічні інформаційні кампанії, «гарячі» лінії та онлайн-медіацію.
- ✓ Включіть правосуддя, орієнтоване на людей, у програми національного розвитку, захистіть витрати на правосуддя при скороченні бюджетів та підтримуйте частку правосуддя у програмах, які фінансуються за рахунок міжнародної допомоги.
- ✓ Залучіть потенціал юридичних фірм у наданні послуг pro bono та фінансуйте мережі з посилення правових можливостей для більшої їх ефективності

Використання потенціалу різних систем правосуддя

- ✓ Створіть під керівництвом Міністерства юстиції міжгалузеву робочу групу для оцінки потреб системи правосуддя та визначення пріоритетних завдань з протидії поширенню пандемії із залученням представників усіх рівнів влади.

- ✓ Залучіть представників юридичної професії, приватного сектору (зокрема, технологічних компаній), параюристів та інших надавачів правових послуг у громадах, а також представників заінтересованих сторін з-поза системи правосуддя, зокрема соціальних працівників, профспілки, релігійних лідерів та лідерів громад, щоб забезпечити їх внесок та координувати ефективні заходи реагування на кризу з боку всіх суб'єктів системи правосуддя.
- ✓ Співпрацюйте з іншими секторами з тим, щоб нові обмеження та політики для захисту громадського здоров'я, які впливають на житлову сферу, сфери зайнятості та міграції, сприяють попередженню виникнення несправедливості, а не навпаки, створюють додаткове і непотрібне навантаження на сектор правосуддя.

Міжнародна підтримка для правового реагування на кризу

Створіть під керівництвом Міністерства юстиції міжгалузеву робочу групу для оцінки потреб системи правосуддя та визначення пріоритетних завдань з протидії поширенню пандемії із залученням представників усіх рівнів влади.

Дії на міжнародному рівні також важливі для подолання такої глобальної загрози, як коронавірус. Сектор охорони здоров'я продемонстрував важливість глобальної співпраці під час цієї кризи, коли міжнародні організації, основні глобальні партнерства та альянси, дослідники, приватний сектор та мережі громадянського суспільства, засоби масової інформації та благодійники об'єдналися для підтримки прискорених дій національних урядів.

Сектору правосуддя слід перейняти та повторити цю модель шляхом:

- Підтримки міжнародних дослідницьких груп, які надають дослідницькі та аналітичні послуги національним суб'єктам, відповідальним за ухвалення рішень, шляхом проведення швидкої оцінки та відповіді на виникаючі потреби.
- Об'єднання інноваційних моделей надання правової допомоги та послуг онлайн правосуддя, особливо тих, що працюють на платформах з відкритим кодом.
- Розвиток мережі для вивчення впливу наслідків пандемії COVID-19 на правові проблеми та потреби людей та розробки стратегій їх вирішення.
- Надання фінансової підтримки тим національним системам правосуддя, які є найбільш недофінансованими, одночасно забезпечуючи процеси моніторингу за цільовим використанням таких коштів.
- Фінансування роботи експертів, які надають невідкладні консультації з питань стратегічної політики та підтримки програм для суб'єктів систем правосуддя у тих країнах, які цього потребують.
- Створення віртуального форуму для лідерів системи правосуддя, щоб вони могли консультуватися та вчитися один у одного.

Лідерство правосуддя в умовах пандемії

У межах нашої пам'яті жодна надзвичайна ситуація не вплинула на стільки країн одночасно або поширювалася так швидко, як пандемія коронавірусу. «Ми боремося з вірусом, - сказав Генеральний секретар ООН, - і ми не перемаємо». ⁹⁴ ООН розробила план протидії COVID-19, спрямований на запобігання зараженню, мінімізацію соціальних та економічних наслідків, а також на досягнення стійкого, всеохоплюючого та справедливого відновлення, що керується Порядком денним 2030 року. ⁹⁵

Ця пандемія глибоко вплине на нашу здатність у досягненні Цілей сталого розвитку до 2030 року. Результати сфери охорони здоров'я будуть гіршими, ці наслідки вразять освітню сферу, а масштаби бідності зростуть під час очікуваної глобальної рецесії. Зменшаться обсяги національних ресурсів, і спроможність урядів виконати Порядок денний 2030 року, ймовірно, опиниться під загрозою.

Уряди повинні виділити кошти для підтримання стійких та швидко реагуючих інституцій, здатних забезпечити доступ до правосуддя, в тому числі як частину їх національних програм розвитку. Такі інвестиції мають вирішальне значення для зменшення тієї шкоди економічним та соціальним правам, якої їм завдає COVID-19.

Як зазначав Генеральний секретар ООН у своєму зверненні до G20, пандемія «також створює переломний момент для інвестицій у критично важливі суспільні послуги та глобальні суспільні блага». ⁹⁶ Він нагадав нам про нашу спільну відповідальність за те, що «відновлення відбудеться швидше з допомогою більш інклюзивних та стійких моделей розвитку».

Хоча пандемія вже є джерелом зростаючої несправедливості, наша реакція на неї може забезпечити платформу для побудови більш справедливого суспільства.

Підтвердження національних зобов'язань для забезпечення правосуддя, орієнтованого на людей, дасть змогу суспільству зміцнити той фундамент, на якому воно зможе перебудуватись та відновитись.

У ті часи, які ще чекають нас попереду, коли люди боротимуться за те, щоб знайти роботу, зберегти сім'ю, залишитися в своїх будинках та на своїй землі, це поліпшить спроможність суспільства реагувати на цю хвилю економічних викликів.

Це зробить країни більш стійкими до сплеску злочинів і насильства, а уряди зможуть краще реагувати на скарги людей, перш ніж вони спричинять політичні заворушення чи конфлікти.

І це також допоможе урядам забезпечити належне відшкодування жертвам відчуження, дискримінації та порушень прав людини, тим самим виконуючи свої зобов'язання не залишати нікого осторонь.

У нашому другому звіті ми повернемося до цих тем, досліджуючи ту роль, яку може відігравати система правосуддя у відновленні економіки та відбудові суспільної довіри, надії та соціальної згуртованості у світі, який вже подолає пандемію COVID-19.

ПОСИЛАННЯ

- 1 United Nations, *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. (New York: United Nations, 2015).
- 2 United Nations Secretary-General, "Note to Correspondents: Letter from the Secretary-General to G-20 Members," March 23, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2020-03-24/note-correspondents-letter-the-secretary-general-g-20-members>.
- 3 See, for example: <https://community.namati.org/c/covid19/108>
- 4 Task Force on Justice, *Justice for All – Final Report*. (New York: Center on International Cooperation, 2019); accessed April 6, 2020, <https://www.justice.sdg16.plus/report>.
- 5 Task Force on Justice, *Justice for All – Final Report*. (New York: Center on International Cooperation, 2019); accessed April 6, 2020, <https://www.justice.sdg16.plus/report>. World Justice Project, *Measuring the Justice Gap: A People-Centered Assessment of Unmet Justice Needs Around the World*. (Washington DC: World Justice Project, 2019); accessed April 6, 2020, https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP_Measuring%20the%20Justice%20Gap_final_20Jun2019.pdf.
- 6 David Steven and Alex Evans, "Planning for the World After the Coronavirus Pandemic," *World Politics Review*, March 18, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28611/planning-for-the-world-after-the-coronavirus-pandemic>.
- 7 Ed Yong, "How the Pandemic Will End," *The Atlantic*, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.theatlantic.com/health/archive/2020/03/how-will-coronavirus-end/608719/>.
- 8 Laura Spinney, "When will a coronavirus vaccine be ready?" *The Guardian*, April 6, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/28/coronavirus-vaccine-when-will-it-be-ready>.
- 9 Bel Trew, "'People don't realise what is coming': How a coronavirus crisis would unfold in war-torn Syria, Yemen or Libya," *MSN News*, April 2, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.msn.com/en-gb/news/world/e2-80-98people-don-e2-80-99t-realise-what-is-coming-e2-80-99-how-a-coronavirus-crisis-would-unfold-in-war-torn-syria-yemen-or-libya/ar-BB121mVH>.
- 10 OECD, "Coronavirus: the world economy at risk," (OECD Interim Outlook presentation March 2, 2020); accessed April 6, 2020, <https://www.oecd.org/economic-outlook/>.
- 11 Arnoud Boot, Elena Carletti, Rainer Haselmann, Hans-Helmut Kotz, Jan Pieter Krahnem, Loriana Pelizzon, Stephen Schaefer, Marti Subrahmanyam, "The coronavirus and financial stability," *VOX*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://voxeu.org/content/coronavirus-and-financial-stability>; "COVID-19: Looming crisis in developing countries threatens to devastate economies and ramp up inequality" UNDP, March 30, 2020; accessed April 6, 2020, https://www.undp.org/content/undp/en/home/news-centre/news/2020/COVID19_Crisis_in_developing_countries_threatens_devastate_economies.html.
- 12 Charles A. Kupchan, "Trump's Covid-19 lapse gives China an opening," *CNN*, April 2, 2020; accessed April 6, 2020, <https://edition.cnn.com/2020/04/02/opinions/trump-covid-china-charles-kupchan-opinion/index.html>.
- 13 David Steven and Alex Evans, "Planning for the World After the Coronavirus Pandemic," *World Politics Review*, March 18, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28611/planning-for-the-world-after-the-coronavirus-pandemic>.
- 14 Blavatnik School of Government, University of Oxford, "Oxford COVID-19 Government Response Tracker," accessed April 6, 2020, <https://www.bsg.ox.ac.uk/research/research-projects/oxford-covid-19-government-response-tracker>.
- 15 "Coronavirus, Cdm approva decreto con nuove sanzioni. Rischia fino a 5 anni di carcere chi positivo viola la quarantena," *Ansa*, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, http://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2020/03/24/coronavirus-cdm-alle-15-sul-tavolo-anche-il-decreto-per-inasprire-le-sanzioni_f1162d5a-0307-48c4-881a-4b5b2bd1786e.html.
- 16 "Il bilancio del Viminale, ieri 10mila denunciati," *Ansa*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, http://www.ansa.it/sito/notizie/cronaca/2020/03/24/il-bilancio-del-viminale-ieri-10mila-denunciati_d8dfc866-6e0f-4f14-9625-7a1735073119.html.
- 17 David Brennan, "Fines, jail time and sackings: what happens when people break coronavirus quarantines around the world," *Newsweek*, March 18, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.newsweek.com/fines-jail-time-sackings-what-happens-people-break-coronavirus-quarantines-around-world-1492947>.
- 18 Children and Young People's Commissioner Scotland, "Coronavirus (Scotland) Bill MSP Briefing," March 2020; accessed April 6, 2020, <https://cypcs.org.uk/wp-content/uploads/2020/03/Coronavirus-Scotland-Bill-MSP-Briefing.pdf>
- 19 "CIVICUS: States should put human rights at the centre of all responses to COVID-19," *Civicus*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.civicus.org/index.php/media-resources/media-releases/4357-civicus-states-should-put-human-rights-at-the-centre-of-all-responses-to-covid-19>; UNDP, "Guidance note #4: Policy and legal tools to address stigma, discrimination and protect human rights in COVID19 prevention and response, 27 March, 2020," (unpublished briefing from UNDP, March 2020).
- 20 "Living on the streets during a nationwide lockdown," *Buenos Aires Times*, April 4, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.batimes.com.ar/news/argentina/living-on-the-streets-during-a-nationwide-lockdown.phtml>.
- 21 "How will humans, by nature social animals, fare when isolated?" *The Economist*, April 4, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.economist.com/international/2020/04/04/how-will-humans-by-nature-social-animals-fare-when-isolated>.

- 22 Mark Weston, "How to tackle Covid-19 in informal settlements," *Mail & Guardian*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://mg.co.za/article/2020-03-27-how-to-tackle-covid-19-in-informal-settlements/>.
- 23 Fernando Travesi, "Justice in the Era of COVID-19: Our Global Responsibility," International Center for Transitional Justice, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.ictj.org/news/justice-era-covid-19-our-global-responsibility>.
- 24 Mark Weston, "How to tackle Covid-19 in informal settlements," *Mail & Guardian*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://mg.co.za/article/2020-03-27-how-to-tackle-covid-19-in-informal-settlements/>.
- 25 UNODC, "Suggestions about treatment, care and rehabilitation of people with drug use disorder in the context of the COVID-19 pandemic," undated; accessed April 6, 2020, https://www.unodc.org/documents/drug-prevention-and-treatment/Drug_treatment_and_care_services_and_COVID19.pdf.v
- 26 Natasha Singer and Choe Sang-Hun, "As Coronavirus Surveillance Escalates, Personal Privacy Plummet," *New York Times*, March 23, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.nytimes.com/2020/03/23/technology/coronavirus-surveillance-tracking-privacy.html>
- 27 See, for example, <https://www.rti-rating.org/covid-19-tracker/>.
- 28 Fernando Travesi, "Justice in the Era of COVID-19: Our Global Responsibility," International Center for Transitional Justice, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.ictj.org/news/justice-era-covid-19-our-global-responsibility>.
- 29 Jeffrey Martin, "Facebook says coronavirus pandemic has led to massive increase in use, especially from locked down areas," *Newsweek*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.newsweek.com/facebook-says-coronavirus-pandemic-has-led-massive-increase-use-especially-locked-down-areas-1494083>.
- 30 "Bengal man's family says he died of police beating, police say he had heart ailment," *India Today*, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.indiatoday.in/india/story/bengal-man-who-was-out-to-buy-milk-dies-after-being-beaten-up-by-police-1659842-2020-03-26>.
- 31 Kevin Sieff, "Soldiers around the world get a new mission: Enforcing coronavirus lockdowns," *Washington Post*, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, https://www.washingtonpost.com/world/coronavirus-military-enforce-soldiers-armed-forces/2020/03/25/647cbbb6-6d53-11ea-a156-0048b62cdb51_story.html; "Philippines: Curfew Violators Abused," *Human Rights Watch*, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, https://www.hrw.org/news/2020/03/26/philippines-curfew-violators-abused?fbclid=IwAR2tYMrUlh15MRCwZ5VVyatEw2MDIB4Kh2Vq_fuKRpiSRhJmiggzueGPAMU.
- 32 Centers for Disease Control and Prevention, "What Law Enforcement Personnel Need to Know about Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)," March 14, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/guidance-law-enforcement.html>.
- 33 Ashley Southall, "Virus's Toll on N.Y. Police: 1 in 6 Officers Is Out Sick," *New York Times*, April 3, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.nytimes.com/2020/04/03/nyregion/coronavirus-nypd.html>.
- 34 Brendan J Lyons, "NY to release 1,100 parole violators as coronavirus spreads," *Times Union*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.timesunion.com/news/article/Deaths-surge-again-in-New-York-from-coronavirus-15160973.php>.
- 35 Jamiles Lartey, "How Is The Justice System Responding to the Coronavirus? It Depends On Where You Live," *The Marshall Project*, March 28, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.themarshallproject.org/2020/03/28/how-is-the-justice-system-responding-to-the-coronavirus-it-depends-on-where-you-live>.
- 36 World Health Organization, "Preventing COVID-19 outbreak in prisons: a challenging but essential task for authorities," March 23, 2020; accessed April 6, 2020, <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>; World Health Organization, *Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: Interim guidance*. (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2020); accessed April 6, 2020, http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0019/434026/Preparedness-prevention-and-control-of-COVID-19-in-prisons.pdf.
- 37 Willenson Law, "Letter to Tom Dart and Toni Preckwinkle," (letter dated March 31, 2020); accessed April 6, 2020, <https://www.documentcloud.org/documents/6824768-Letter-to-Tom-Dart-and-Toni-Preckwinkle-3-31.html>; Zak Cheney-Rice, "'We're Going to All Start Dropping': Rikers Inmates on Life as Prisoners of COVID-19," *New York Intelligencer*, April 1, 2020; accessed April 6, 2020, <https://nymag.com/intelligencer/2020/04/rikers-inmates-on-life-as-prisoners-of-the-coronavirus.html>.
- 38 "Myanmar: Reduce Prison Populations to Limit COVID-19," *Human Rights Watch*, April 3, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/04/03/myanmar-reduce-prison-populations-limit-covid-19>; Ilaria Allegrozzi, "Cameroon Should Protect Prison Population from COVID-19," *Human Rights Watch*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/03/27/cameroon-should-protect-prison-population-covid-19>.
- 39 References to various countries and prison riots via Google Search, see for example: https://www.google.com/search?q=%22prison+riots%22&rlz=1C1CHBF_en-GBGB869US870&sxsrf=ALeKk02OST01UKGjSQF9WD21rzpH9B3NoA:1585232878268&source=inms&tbn=nws&sa=X&ved=2ahUKEwi8uuHUrLjoAhWcRBUIHWniBoYQ_AUoAnoECDoQBA&biw=1504&bih=811, accessed April 6, 2020; Crisis Group, "COVID-19 and Conflict: Seven Trends to Watch," March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.crisisgroup.org/global/sb4-covid-19-and-conflict-seven-trends-watch>.
- 40 David Steven and Alex Evans, "Planning for the World After the Coronavirus Pandemic," *World Politics Review*, March 18, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28611/planning-for-the-world-after-the-coronavirus-pandemic>; World Justice Project, *World Justice Project Rule of Law Index 2020*. (Washington DC: World Justice Project, 2020); accessed April 6, 2020, https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/ROLI-2020-Online_0.pdf; see also Angela Maria Pinzon-Rindon, Amir Attaran, Juan Carlos Botero and Angela Maria Ruiz-Sternberg, "Association of Rule of Law and Health Outcomes: An Ecological Study," *BMJ Open*, Volume 5, Issue 10, October 2015; accessed April 6, 2020, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3169346; Rafael Bernal,

- "ICE under pressure to release detainees threatened by coronavirus," *The Hill*, April 1, 2020; accessed April 6, 2020, <https://thehill.com/latino/490493-ice-under-pressure-to-release-detainees-threatened-by-coronavirus>.
- 41 For more information, see <https://www.hirainbow.org/>.
  - 42 World Justice Project, *World Justice Project Rule of Law Index 2020*. (Washington DC: World Justice Project, 2020); accessed April 6, 2020, https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/WJP-ROLI-2020-Online_0.pdf; see also Angela Maria Pinzon-Rindon et al, "Association of Rule of Law and Health Outcomes: An Ecological Study," *BMJ Open*, Volume 5, Issue 10, October 2015; accessed April 6, 2020, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3169346.
  - 43 United Nations and World Bank, *Pathways for Peace : Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict*. (Washington, DC: World Bank, 2018); accessed April 6, 2020, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28337>.
  - 44 Mark Weston, "Coronavirus reaches Sudan, one of the countries least equipped to cope with it," *Mail & Guardian*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://mg.co.za/africa/2020-03-24-coronavirus-reaches-sudan-one-of-the-countries-least-equipped-to-cope-with-it/>.
  - 45 David Steven, "A Rough Guide to Getting a COVID-19 Lockdown Right," *World Politics Review*, March 20, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/28618/a-rough-guide-to-getting-a-covid-19-lockdown-right>.
  - 46 Ricardo Moraes, Debora Moreira, Rodrigo Viga Gaier, "Gangs call curfews as coronavirus hits Rio favelas," *Reuters*, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-brazil-favelas-fea/gangs-call-curfews-as-coronavirus-hits-rio-favelas-idUSKBN21B3EV>.
  - 47 Federal Bureau of Investigation, Department of Justice, "Cyber Actors Take Advantage of COVID-19 Pandemic to Exploit Increased Use of Virtual Environments," April 1, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.ic3.gov/media/2020/200401.aspx>; Interpol, "COVID-19 crimes - As criminals exploit COVID-19 to make money, INTERPOL is supporting police to fight these crimes," undated; accessed April 6, 2020, <https://www.interpol.int/en/How-we-work/COVID-19>; Isabelle Kumar and Alice Tidey, "COVID-19: Organised crime group 'adapting' with 'new crime trends', Interpol warns," *Euronews*, March 30, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.euronews.com/2020/03/30/covid-19-organised-crime-group-adapting-with-new-crime-trends-interpol-warns>.
  - 48 "Statement by the Director General Of IDLO, Jan Beagle: A Rule of Law Based Response to the COVID-19 Pandemic," IDLO, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.idlo.int/news/policy-statements/statement-director-general-idlo-jan-beagle-rule-law-based-response-covid-19>.
  - 49 Anna North, "When home isn't safe: What the coronavirus pandemic means for domestic violence survivors," *Vox*, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.vox.com/2020/3/26/21193814/coronavirus-domestic-violence-shelters-covid-19-abuse>; Emma Graham-Harrison, Angela Giuffrida, Helena Smith and Liz Ford, "Lockdowns around the world bring rise in domestic violence," *The Guardian*, March 28, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>; Pablo Gaviria, "Police report jump in domestic violence cases amid coronavirus crisis," *Komo News*, April 3, 2020; accessed April 6, 2020, <https://komonews.com/news/local/police-report-jump-in-domestic-violence-report-amid-coronavirus-crisis>.
  - 50 Jamie Grierson and Sally Weale, "NCA predicts rise in online child sexual abuse during coronavirus pandemic," *The Guardian*, April 3, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.theguardian.com/society/2020/apr/03/nca-predicts-rise-in-online-child-sexual-abuse-during-coronavirus-pandemic>.
  - 51 Mélissa Godin, "French Government to House Domestic Abuse Victims in Hotels as Cases Rise During Coronavirus Lockdown," *Time*, March 31, 2020; accessed April 6, 2020, <https://time.com/5812990/france-domestic-violence-hotel-coronavirus/>.
  - 52 Mia Alberti and Vasco Cotovio, "Portugal gives migrants and asylum-seekers full citizenship rights during coronavirus outbreak," *CNN*, March 31, 2020; accessed April 6, 2020, https://edition.cnn.com/2020/03/30/europe/portugal-migrants-citizenship-rights-coronavirus-intl/index.html?utm_content=2020-03-31T04%3A20%3A01&utm_source=twCNNi&utm_term=link&utm_medium=social.
  - 53 "Guidance issued on new police powers," Police Federation, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.polfed.org/news-media/latest-news/2020/guidance-issued-on-new-police-powers/>.
  - 54 Lucía Bohórquez, "Spanish police sing and dance to entertain children in lockdown," *El País*, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://english.elpais.com/society/2020-03-25/spanish-police-sing-and-dance-to-entertain-children-in-lockdown.html>.
  - 55 "Police to bring elderly Italians their pensions during coronavirus crisis," *The Local*, April 6, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.thelocal.it/20200406/police-to-bring-elderly-italians-their-pensions-during-coronavirus-crisis>.
  - 56 Task Force on Justice, *Justice for All – Final Report*. (New York: Center on International Cooperation, 2019); accessed April 6, 2020, <https://www.justice.sdg16.plus/report>, p 44.
  - 57 Mark Weston, "How to tackle Covid-19 in informal settlements," *Mail & Guardian*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://mg.co.za/article/2020-03-27-how-to-tackle-covid-19-in-informal-settlements/>.
  - 58 For more information, see <https://harassmap.org/en/>.
  - 59 Thomas Abt, *Bleeding Out: The Devastating Consequences of Urban Violence - and a Bold New Plan for Peace in the Streets*. (New York: Basic Books, 2019); Anthony A. Braga, David L. Weisburd and Brandon Turchan, "Focused deterrence strategies effects on crime," *Campbell Collaboration*, 2019; accessed April 6, 2020, <https://campbellcollaboration.org/better-evidence/focused-deterrence-strategies-effects-on-crime.html>.
  - 60 Lakeidra Chavis, "Already Fighting One Public Health Crisis, Chicago's Gun Violence Interrupters Take on Coronavirus," *The Trace*, March 17, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.thetrace.org/2020/03/chicago-coronavirus-gun-violence-interrupters/>.
  - 61 Anita Bhatia, "Women and COVID-19: Five things governments can do now," UN Women, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-women-and-covid-19-governments-actions-by-ded-bhatia>.
  - 62 As done in this order of the Superior Court of the District of Columbia in the US issued on 3/19/20; accessed April 6, 2020, <https://www.dccourts.gov/sites/default/files/Order-Attachment-PDFs/Order-3-19-20.pdf>.

- 63 The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action, "Technical Note: Protection of Children during the Coronavirus Pandemic, Version 1, March 2019," accessed April 6, 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/the_alliance_covid_19_brief_protection_of_children.pdf.
- 64 Vanda Felhab-Brown, "What coronavirus means for online fraud, forced sex, drug smuggling, and wildlife trafficking," Brookings, April 3, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/04/03/what-coronavirus-means-for-online-fraud-forced-sex-drug-smuggling-and-wildlife-trafficking/>.
- 65 Mark Weston, "How to tackle Covid-19 in informal settlements," Mail & Guardian, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://mg.co.za/article/2020-03-27-how-to-tackle-covid-19-in-informal-settlements/>.
- 66 HM Chaitanya Swamy, "Coronavirus: Bengaluru cops feed the poor amid lockdown," *Deccan Herald*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.deccanherald.com/city/top-bengaluru-stories/coronavirus-bengaluru-cops-feed-the-poor-amid-lockdown-818407.html>.
- 67 "Justice For All: The Case to Fund and Protect Grassroots Justice Defenders," Justice for All, January 20, 2019; accessed April 6, 2020, <https://www.justiceforall2030.org/tools/case-to-fund-protect-grassroots-justice-defenders/>.
- 68 Jonathan Pinckney and Miranda Rivers, "Nonviolent Action in the Time of Coronavirus," United States Institute of Peace, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.usip.org/publications/2020/03/nonviolent-action-time-coronavirus>.
- 69 Stephen Reicher and Clifford Stott, "Policing the Coronavirus Outbreak: Processes and Prospects for Collective Disorder," *Policing: A Journal of Policy and Practice*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://academic.oup.com/policing/advance-article/doi/10.1093/police/paaa014/5812788?rss=1>.
- 70 Forrest Hylton, "Brazil Undone," *London Review of Books*, March 27, 2020, <https://www.lrb.co.uk/blog/2020/march/brazil-undone>.
- 71 "Busiest week in history for the Citizens Advice website with over 2.2 million views," Citizens Advice, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/how-citizens-advice-works/media/press-releases/busiest-week-in-history-for-the-citizens-advice-website-with-over-22-million-views/>.
- 72 World Health Organization, *Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention: Interim guidance*. (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2020); accessed April 6, 2020, http://www.euro.who.int/data/assets/pdf_file/0019/434026/Preparedness-prevention-and-control-of-COVID-19-in-prisons.pdf; Office of the High Commissioner, United Nations Human Rights, "Urgent action needed to prevent COVID-19 'rampaging through places of detention' – Bachelet" March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25745&LangID=E>; Penal Reform International, "Coronavirus: Healthcare and human rights of people in prison," (briefing note, March 16, 2020), accessed April 6, 2020, <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2020/03/FINAL-Briefing-Coronavirus.pdf>; "Royal pardon in Morocco for 5,654 detainees [translated]," *Arabi21.com*, April 5, 2020, accessed April 6, 2020, <https://bit.ly/39L7pes>.
- 73 "Accelerate release of children from detention; Protect children from COVID-19," *Terre des hommes*, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.tdh.ch/en/statements/release-children-detention-covid-19>.
- 74 Anne Longfield, "Calling on the Lord Chancellor and Secretary of State for Justice to ensure the rights of children in custody are upheld during the coronavirus outbreak," Children's Commissioner, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.childrenscommissioner.gov.uk/2020/03/25/calling-on-the-lord-chancellor-and-secretary-of-state-for-justice-to-ensure-the-rights-of-children-in-custody-are-upheld-during-the-coronavirus-outbreak/>.
- 75 "Government decree blocks providers from cutting utilities for three months," *Buenos Aires Times*, March 25, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.batimes.com.ar/news/economy/government-decree-blocks-providers-from-cutting-utilities-for-three-months.phtml>.
- 76 See, for example, <https://barefootlaw.org/>.
- 77 For more information, see <https://pbs.twimg.com/media/EUOP5TIX0AADpZU?format=jpg&name=medium>.
- 78 Kees van den Bos, Lynn van der Velden, and E. Allan Lind, "On the Role of Perceived Procedural Justice in Citizens' Reactions to Government Decisions and the Handling of Conflicts," *Utrecht Law Review*, 10(4), pp.1–26, 2014; accessed April 6, 2020, <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.287/>.
- 79 Joseph Wangui, "Judiciary warms up to virtual court sessions," *Daily Nation*, April 4, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.nation.co.ke/news/Judiciary-warms-up-to-virtual-court-sessions/1056-5513704-5o0dmb/index.html>.
- 80 "Busiest week in history for the Citizens Advice website with over 2.2 million views," Citizens Advice, March 24, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/how-citizens-advice-works/media/press-releases/busiest-week-in-history-for-the-citizens-advice-website-with-over-22-million-views/>.
- 81 For more information, see <https://baobab.law/>.
- 82 For more information, see <https://remotecourts.org/>.
- 83 For more information, see <https://citizens.is/idea-generation-policy-crowd-sourcing/>.
- 84 Richard Winton, "Keeping police officers healthy during coronavirus is essential. Here is what LAPD is doing," *Los Angeles Times*, March 11, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.latimes.com/california/story/2020-03-11/keeping-police-officers-healthy-during-coronavirus-is-essential-here-is-what-lapd-is-doing>.
- 85 "Questions about how we protect ourselves [translated]," Politie, accessed April 6, 2020, <https://www.politie.nl/themas/coronavirus-en-politiewerk.html#alinea-titel-vragen-over-hoe-we-onszelf-beschermen>.
- 86 Lydia Lam, "Some Singapore court hearings to take place via video conference as judiciary rolls out COVID-19 measures," *CNA*, March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/court-hearings-video-conference-covid19-12578730>.
- 87 "Poder judicial implementa plataforma Google Hangouts meet para audiencias virtuales y reuniones administrativas," Poder Judicial del Perú, March 27, 2020; accessed April 6, 2020, https://www.pj.gob.pe/wps/wcm/connect/cortesuprema/s_cortes_suprema_home/as_inicio/as_enlaces_destacados/as_imagen_prensa/as_notas_noticias/2020/cs_n-pj-utiliza-plataforma-google-hangouts-para-reuniones-virtuales-27032020.
- 88 United Nations and World Bank, *Pathways for Peace : Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict*. (Washington, DC: World Bank, 2018); accessed April 6, 2020, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28337>; United

Nations and World Bank, *(Re)Building Core Government Functions in Fragile and Conflict Affected Settings*. (New York and Washington DC: United Nations and World Bank, 2017); accessed April 6, 2020, <https://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Public%20Administration/rebuilding%20core%20government%20functions%20joint%20principles.pdf>.

- 89 Alex Evans and David Steven, "'It Was Always Going to Be Horrible.' Britain's Former Top Emergency Planner on COVID-19," *World Politics Review*, March 27, 2020, <https://www.worldpoliticsreview.com/trend-lines/28635/it-was-always-going-to-be-horrible-britain-s-former-top-emergency-planner-on-covid-19>.
- 90 Task Force on Justice, *Justice for All – Final Report*. (New York: Center on International Cooperation, 2019); accessed April 6, 2020, <https://www.justice.sdg16.plus/report>, chapter 5.
- 91 Task Force on Justice, *Justice for All – Final Report*. (New York: Center on International Cooperation, 2019); accessed April 6, 2020, <https://www.justice.sdg16.plus/report>, chapter 5.
- 92 For more information, see <https://fidauganda.org/>.
- 93 For more information, see <https://haqdarshak.com/home>.
- 94 United Nations, "This war needs a war-time plan to fight it - UN Secretary-General's remarks at G-20 virtual summit on the COVID-19 pandemic," March 26, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.un.org/en/coronavirus/war-needs-war-time-plan-fight-it>.
- 95 "UN launches COVID-19 plan that could 'defeat the virus and build a better world'," *UN News*, March 31, 2020; accessed April 6, 2020, <https://news.un.org/en/story/2020/03/1060702>.
- 96 United Nations Secretary-General, "Note to Correspondents: Letter from the Secretary-General to G-20 Members," March 23, 2020; accessed April 6, 2020, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2020-03-24/note-correspondents-letter-the-secretary-general-g-20-members>.

Міжнародна експертна група за мирне, справедливе та інклюзивне суспільство (Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies) об'єднує представників урядів, міжнародних організацій та партнерств, громадського та приватного секторів для роботи з просування досягнення Цілей сталого розвитку, які орієнтовані на мир, правосуддя та інклюзивність (SDG16+). Організаційну підтримку групі надає Центр міжнародного співробітництва Нью-Йоркського університету (NYU Center on International Cooperation).

Спеціальна робоча група з питань правосуддя (Pathfinders' Task Force on Justice) працює під співголовуванням міністрів юстиції з Аргентини, Нідерландів, Сьєрра-Леоне та «Старійшин». Звіт групи «Правосуддя для всіх» (Justice for All) визначає порядок денний для дій, які спрямовані на досягнення Цілей сталого розвитку, що орієнтовані на питання доступу до правосуддя.

Міжнародна експертна група працює над тим, щоб втілити ці рекомендації у життя через забезпечення правосуддя, яке орієнтоване на людей.

<https://www.justice.sdg16.plus/>